

بررسی قابلیت‌های محیطی ایران، در برنامه‌ریزی توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دره سولقان)^۱

مسعود مهدوی حاجیلویی

عضو هیات علمی گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

حمید بحیرایی

دانشجوی دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

داود حسن‌زاده فرجود^۲

دانشجوی دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۰۴/۱۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۰۲/۰۲

چکیده

هدف از نگارش این مقاله بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در منتخبی از روستاهای دره کن و سولقان که دارای قابلیت گردشگری بهتری نسبت به سایر روستاهای ناحیه هستند، می‌باشد. ناحیه روستایی مورد مطالعه (دره سولقان) سالیانه گردشگران زیادی را در فصول گردشگری پذیرا است که خواه ناخواه اثرات آن بر روستاهای این ناحیه نیز مشهود است. نتایج این تحقیق نشان از اثرات محدود گردشگری بر اقتصاد این روستاها بوده و از سوی دیگر اقتصاد، تاثیر نامطلوبی بر افزایش قیمت‌ها بخصوص، قیمت مسکن در این مناطق داشته است. افزایش سطح سواد، ارتقای سطح بهداشت فردی و عمومی، افزایش تعامل با نواحی همجوار و کاهش مهاجرت، از جمله اثرات مثبت در زمینه اجتماعی می‌باشد. در زمینه زیست محیطی نیز ورود گردشگران به تخریب گونه‌های گیاهی و جانوری، افزایش آلودگی و نیز تخریب محیط زیست منجر شده است. بنابراین به نظر می‌رسد می‌بایست با برنامه‌ریزی اصولی به سمت بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی و زیست محیطی ناحیه با عنایت به نتایج استخراج شده از تحقیقات میدانی گام برداشت.

واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری روستایی، توسعه پایدار، توسعه روستایی، سولقان.

۱- این مقاله برگرفته از رساله کارشناسی‌ارشد داود حسن‌زاده فرجود در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران به راهنمایی آقای دکتر

مسعود مهدوی حاجیلویی می‌باشد

Farjood2000@yahoo.com

۰۹۱۲۷۰۲۰۵۲۰

۲- داود حسن‌زاده فرجود (نویسنده مسئول)

مقدمه

گردشگری امروزه در چهارچوب طرح‌های آمایش اعم از ملی - منطقه‌ای و محلی بعنوان یکی از ابزارها و مؤلفه‌ها مهم توسعه و محرومیت‌زدایی بشمار می‌رود. گردشگری که از مهم‌ترین عوامل عمران ناحیه‌ای است فعالیتی ارز آور و متعادل‌کننده است که موجب توسعه اقتصادی و اجتماعی در سطح منطقه‌ای شده و توزیع عادلانه در آمد و همچنین سطح اشتغال را به دنبال دارد.

توسعه صنعت گردشگری در ایران ضمن ایجاد اشتغال برای گروه‌های مختلف رونق صنایع دستی، حمل و نقل وابسته به گردشگری را به دنبال دارد و این امر منبع قابل توجهی جهت کسب درآمدهای ارزی و عامل بازدارنده مهم در مقابل خروج ارز از کشور است. امروز در آمد ناشی از گردشگری به صورت یکی از بزرگترین منابع درآمد کشورهای است که در جهان از آن به عنوان صادرات نامرئی نام می‌برند.

امروزه صنعت عظیم گردشگری بویژه گردشگری داخلی جایگاه خاص را در اقتصاد کشورها داشته و نقش فعال و مؤثری در ارتقاء ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها بخصوص در کشورهای رو به توسعه باز می‌کند. در این راستا گردشگری روستایی نیز جزئی از صنعت گردشگری به حساب می‌آید که می‌تواند نقش عمده‌ایی در توانمند سازی مردم محلی و تنوع بخشی به رشد اقتصادی و نیز خلق فرصت‌های شغلی جدید در ارتباط تنگاتنگ با سایر بخشهای اقتصادی ایفا کند(مایکل تودارو، ازکیا، توسعه، راهبردهای توسعه)

یکی از بحث‌های جذاب گردشگری، گردشگری روستایی است. گردشگری روستایی منبع با ارزش اشتغال زایی و ایجاد در آمد است و می‌تواند وسیله مهمی برای توسعه اجتماعی - اقتصادی جوامع روستایی باشد و در بسیاری از کشورها با سیاست‌های کشاورزی در ارتباط است و غالباً وسیله‌ای در جهت حمایت از محیط زیست و فرهنگ روستایی می‌باشد بنا براین می‌تواند نقش اساسی در توسعه و حفظ روستا می‌باشد.

گردشگری روستایی می‌تواند به ازدیاد سرمایه‌های جغرافیایی، کیفیت مناظر طبیعی و حفظ فرهنگ روستایی کمک کند. وجود برخی معضلات مانند میزان زاد و ولد بالا، کمبود آب و خاک، کمبود منابع اشتغال و درآمد روستائیان و در وضعیت موجود نیز بیکاری و مهاجرت نیروهای فعال به شهرهای بزرگ، کمبود و نارسایی امکانات و خدمات زیر بنایی و رفاهی، بهداشت و غیره موجب شده است تا روستاها با توجه به تغییر و تحولات امروزه از هدف‌های توسعه انسانی عقب مانده و جهت رسیدن به سطحی مطلوب از توسعه نیازمند برنامه‌ریزی‌های کاربردی و کارآمد باشند

گردشگری روستایی یکی از زمینه‌های نسبتاً موثر در توسعه روستایی است که میتواند فرصت‌ها و امکاناتی را بویژه برای اشتغال و درآمد روستایی فراهم سازد و نقش موثری در احیاء و نوسازی نواحی روستایی ایفا کند. نقش و اهمیت گردشگری در فرآیند توسعه روستایی در بسیاری از کشورها به اثبات رسیده هم اکنون گردشگری روستایی به عنوان صنعتی که بالقوه دارای پایداری است قلمداد می‌شود(راهبرد نیازهای اساسی، عبیدالله خان، راهبرد روستا - شهر)

گردشگری روستائی یکی از شاخه‌های صنعت گردشگری است که با توجه به ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی موجود در روستاها می‌تواند نقش مهمی در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد برای روستائیان، حفاظت از میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی و در نهایت توسعه یکپارچه و پایدار روستائی داشته باشد. با توجه به اهمیت گردشگری در توسعه روستائی، این تحقیق نقش گردشگری را در توسعه روستائی روستاهای دره کن مورد بررسی قرار داده است.

این مقاله به بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی گردشگری در روستاهای دره کن واقع در شهرستان تهران و نیز انواع اثرات مثبت و منفی گردشگری در این روستاها می‌پردازد. دره کن با توجه به موقعیت جغرافیایی خاص و شرایط دره‌ای و کوهستانی و آب و هوای دلپذیر آن خصوصاً در فصل گرم سال، وجود زیارتگاه‌های متعدد بخصوص بارگاه امامزاده داود، گذر رودخانه کن از میان دره، جاذبه‌های کوهنوردی و نزدیکی آن به شهر تهران، برای انجام این تحقیق مناسب بوده است.

روش تحقیق

روش تحقیق این مقاله از نوع توصیفی - تحلیلی و روش جمع آوری اطلاعات به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده است. در روش میدانی، دو سطح پرسشنامه خانوار و روستا تهیه و داده‌ها و اطلاعات مورد نظر جمع آوری شده است. با توجه به پیمایشی بودن تحقیق، از نمونه‌گیری استفاده شده است و نتایج حاصل به جامعه آماری تعمیم داده شده است.

جامعه آماری تحقیق شامل ۱۳ روستای دهستان سولقان با جمعیت ۲۷۶۷ نفر (۷۰۸ خانوار) می‌باشد که در سه طبقه جمعیتی زیر ۲۰ خانوار (۴ روستا) ۲۰ تا ۱۰۰ خانوار (۸ روستا) و بالای ۱۰۰ خانوار (۱ روستا) قابل تفکیک هستند. از این سه طبقه، سه روستای سنگان وسط، کیگانه و کشار علیا مورد بررسی قرار گرفته است (جدول ۱)

جدول ۱- تعداد جمعیت و خانوار روستاهای دهستان سولقان، ۱۳۸۵

آبادی	جمعیت ۱۳۸۵	خانوار ۱۳۸۵
دهستان سولقان	۲۷۷۶	۷۰۸
امامزاده داود	۱۸۷	۵۱
رندان	۲۲۳	۶۵
باغ دره سنگانه	۷۴۹	۱۹۵
سنگان نو		
سنگان بالا		
سنگان پایین		
سنگ وسط		
طاعون	۱۹۶	۵۶
کشار سفلی	۱۸۳	۴۱
کشار علیا	۵۴۱	۱۲۷
کیگانه	۳۳۳	۸۱
واریش	۵۶	۱۵
وردیج	۲۸۱	۷۷

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵

برای تعیین حجم نمونه نیز ابتدا از روش شارپ - کوکران استفاده شد (محمدی، ۱۳۸۳: ۱۲۹)؛ و پس از تعیین حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی، پرسشنامه‌های مورد نظر در روستاهای نمونه تکمیل شد.

$$n = \frac{Nt^2pq}{Nd^2 + t^2pq} \quad \text{فرمول شارپ - کوکران}$$

$$n = \text{حجم جامعه (۷۰۸ خانوار)}$$

$$N = \text{حجم نمونه مورد نیاز}$$

$$P = \text{احتمال عدم وجود صفت (۰.۵۰)}$$

$$q = \text{احتمال عدم وجود صفت}$$

$$t = ۱/۹۶$$

$$d = \text{خطای نمونه‌گیری (۰.۰۵)}$$

براساس این فرمول حجم نمونه مورد نیاز ۱۸۴ خانوار می‌باشد.

$$N = n / [1 + (n / N)] = 249 / [1 + (249/708)] = 184$$

برای تعیین روستاهای نمونه نیز ابتدا روستاها به سه گروه زیر ۲۰ خانوار، ۲۰ تا ۱۰۰ خانوار و بالای ۱۰۰ خانوار دسته‌بندی شد و سپس با استفاده از روش تصادفی از هر طبقه یک روستا انتخاب گردید. با توجه به سهم جمعیت روستاهای انتخاب شد و حجم نمونه، سهم هر روستا برای تکمیل پرسشنامه مشخص و پرسشنامه‌های مورد نظر در اختیار خانوارها قرار گرفت و مراحل بعدی دسته‌بندی و استخراج دیتاها صورت گرفت.

جدول ۲- روستاهای منتخب، سهم جمعیت هر روستا و تعداد پرسشنامه تکمیل شده را نشان می‌دهد.

روستاهای منتخب	تعداد خانوار	سهم جمعیت	تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده
کشار علیا	۱۲۷	۵۶	۱۰۳
کیگاه	۸۱	۳۶	۶۶
سنگان وسط	۱۸	۸	۱۵
جمع	۲۲۶	۱۰۰	۱۸۴

منبع: یافته‌های پژوهش

تعریف مفاهیم

گردشگری پایدار

بر اساس تعریف اتحادیه پارک‌های ملی و طبیعی، گردشگری پایدار عبارت است از کلیه اشکال توسعه گردشگری شامل مدیریت و فعالیت‌های حفظ و احیای منابع طبیعی، تمامیت اجتماعی، اقتصادی و رفاه اجتماعی، حفظ و تداوم ساختمان‌ها و منابع فرهنگی جامعه (دربان آستانه، ۱۳۸۵، ص ۵۵) سازمان جهانی جهانگردی نیز توسعه گردشگری را چنین تعریف می‌نماید: استفاده بهینه از منابع طبیعی و فرهنگی کشور به منظور تامین نیازهای نسل‌های کنونی و آینده به نحوی که ضمن حفظ یکپارچگی و هویت فرهنگی، سلامت محیط زیست و تعادل اقتصادی، بتوان رفاه و آسایش ساکنان کشور و مهمانان آنان را به صورت متعادل و پایدار تامین کرد. به طور خلاصه اهداف توسعه پایدار

گردشگری عبارتند از: بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان، تأمین تجارب کیفی برای گردشگران و حفظ کیفیت محیط زیست (مهدی‌زاده، ۱۳۷۹، ص ۱۳)

تعریف و مفهوم گردشگری روستایی

تعریف گردشگری روستائی کار چندان اسانی نیست و توافقی در باره آن وجود ندارد. این مساله چند دلیل دارد ابتدا تعریف نواحی روستائی که گردشگری روستائی در آن انجام می‌شود با دشواری همراه است. (Pearce, 1989) چراکه معیارهای مورد استفاده توسط کشورهای مختلف با یکدیگر تفاوت دارند. دوم اینکه انواع گردشگری که در نواحی روستائی صورت می‌گیرد اساساً روستائی نیست، زیرا می‌تواند ماهیت شهری داشته باشد و تنها در نواحی روستائی واقع شده باشند. سوم اینکه اشکال مختلف گردشگری روستائی در مناطق مختلف توسعه یافته و از این رو یافتن مشخصات مشترک در همه کشورها دشوار است. چهارم اینکه نواحی روستائی در روند پیچیده ای از تغییرات در رابطه با تاثیر بازارهای جهانی قرار دارند. ارتباطات و شرایط بازار، جهت گیری محصولات سنتی را تغییر داده است. در همین زمینه برخی از نواحی روستائی که کاهش جمعیت را تجربه می‌کند با جریان ورود جمعیت برای استراحت یا توسعه کسب و کارهای غیر سنتی جدید مواجه اند. بدلیل حومه نشینی فصلی، مسافرت‌های روزانه طولانی و توسعه خانه‌های دوم تمایز بین نواحی روستائی و شهری کم رنگ شده است (OECD, 1994).

با این حال گردشگری روستائی می‌تواند بطور ساده به عنوان مسافرت به نواحی روستائی تعریف شود اما محققان بر این عقیده اند که موضوع بسیار پیچیده تر از این است (Macdonald Joliffe, 2003).

توسعه پایدار روستایی

بسیاری از کارکردهای فضای روستائی در زمینه محیط زیست است، از اینرو امروزه در بسیاری از برنامه‌ها و امور مدیریت روستائی، توجه به توسعه پایدار روستائی الزامی است.

پیش شرط‌های مهم برای موفقیت توسعه پایدار روستائی عبارتند از:

- نگرش فرایندی به آموزش
  - اولویت دادن به مردم
  - امنیت، قانون و حفظ حقوق افراد و منافع آنها
  - پایداری از طریق خود اتکایی
  - به فعلیت درآوردن استعدادها، تعهد و تداوم آن در مجریان
- بنابراین اجرای پروژه‌های لازم برای رسیدن به توسعه پایدار ضرورت دارد (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲، ص ۷۸).
- توسعه پایدار روستائی درصدد آن است که اهمیت محیط زیست روستائی را در برنامه ریزی‌های روستائی ارتقاء ببخشد و به پایداری محیط زیست روستا می‌اندیشد. علاوه بر آن، هدف توسعه پایدار روستائی، بهبود و ارتقای کمی و کیفی سطح زندگی جامعه روستائی است. این امر زیستی به توازن بین دو فضای شهری و روستائی می‌انجامد و سبب ایجاد اعتماد به نفس در روستائیان از طریق ارتقای کیفی نیروی انسانی می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۳، ص ۲۱۱).

در تعریف دیگری آمده: توسعه پایدار روستایی فرآیندی است که ارتقای همه جانبه حیات روستایی را از طریق زمینه‌سازی و ترغیب فعالیت‌های همساز با قابلیت‌ها و تنگناهای محیطی به مفهوم عام آن مورد تأکید قرار می‌دهد. در همین رابطه مهم‌ترین هدف توسعه پایدار روستایی عبارت خواهد بود از قابل زیست بودن عرصه‌های زندگی برای نسل‌های فعلی و آینده با تأکید خاص بر بهبود و توسعه مداوم و روابط انسانی - محیطی (شکری، ۱۳۸۳، ص ۵۷).

گردشگری پایدار

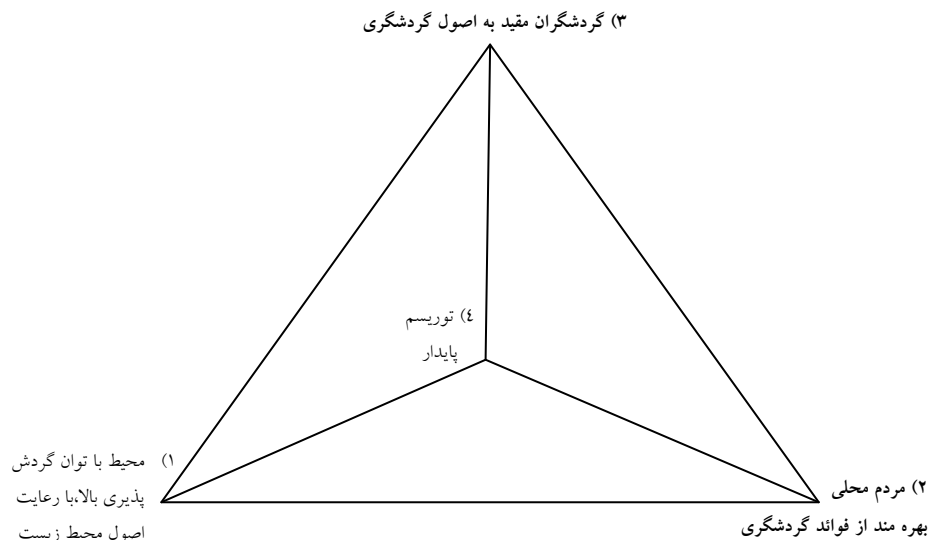
هر چند تعاریف ارائه شده برای گردشگری در سال‌های اخیر دستخوش دگرگونی و روز آمدی شده اما این فعالیت، پدیده جدیدی نیست و بیش از ده‌ها سال در میان فعالیت‌های انسانی جا باز کرده است. در مقابل، گردشگری پایدار، مفهوم جدیدی است که از اواخر دهه ۱۹۸۰ میلادی و بدنبال واکنش به گزارش برانتلند در ارتباط با توسعه پایدار (در سال ۱۹۸۷ میلادی) متداول شد. به این ترتیب گردشگری پایدار، آندسته از فعالیت‌های گردشگری است که نیاز گردشگران امروز را تامین می‌کند، بدون آنکه تامین نیاز گردشگران آینده را به مخاطره اندازد (weaver: 2001) سازمان جهانی گردشگری در سال ۱۹۸۸ گردشگری پایدار را چنین تعریف می‌کند: "نوعی گردشگری که در راستای مدیریت منابع تجدید شونده اعم از انسانی و طبیعی باشد، بنحوی که هم نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیبا شناختی ۱ گردشگران تامین شود و هم یکپارچگی فرهنگی، فرایندهای بوم شناختی ضروری، تنوع اکولوژیکی و سامانه‌های طبیعی حفظ گردد" (UNEP/WTO. 2002).

گردشگری و توسعه پایدار

در عصر حاضر، گردشگری و اقتصاد گردشگری در حال تبدیل شدن به یکی از سریع‌ترین صنایع رو به رشد جهان، ابزاری برای ایجاد درآمد ملی، از اصلی‌ترین ارکان اقتصادی جهان و نیز از مفاهیم، اشکال و ارکان توسعه پایدار قلمداد می‌شود (RATTANASUWONGCHAI. 1998.2) از طرفی گردشگری اشکال مختلفی دارد که اکنون شکلی نوین از گردشگری با عنوان گردشگری روستائی با هدف توسعه پایدار جوامع محلی در نواحی روستائی و به عنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی و اجتماعی و یکی از مهمترین مشاغل مدرن در مناطق روستائی ارتقاء یافته است (Walpole & Goodwin. 2005) هر چند که گردشگری روستائی در مجموع موضوع جدیدی نیست، اما اهمیت آن و نقشی که در توسعه پایدار جوامع محلی ایفا می‌کند به تازگی مورد تأیید قرار گرفته است (ظهرایی، ۱۳۸۵، ۱۰) این در حالی است که با آنکه مفاهیم توسعه پایدار از دهه ۱۹۸۰ به بعد در نوشتارهای توسعه جهان بطور گسترده مورد توجه صاحب‌نظران واقع شده، اما توجه به گردشگری پایدار از دهه ۱۹۶۰ با شناسائی تاثیر بالقوه گردشگری انبوه و توجه به تاثیر فعالیت‌های گردشگری بر اقتصاد، محیط زیست و فرهنگ نقاط توریستی در مناطق میزبان آغاز شد (2003.7.choi) این روند در دهه ۱۹۷۰ با شکل‌گیری و پیدایش مفهوم گردشگری سبز که بر اساس آن ارزش‌های سرمایه‌های طبیعی و میزان خسارت‌ها و آسیب‌های وارد آمده بر محیط زیست برآورد می‌شود.

تخریب محیط زیست، اتلاف منابع طبیعی، تشدید نابرابری‌ها و تنش‌های اجتماعی، از خود بیگانگی، بی‌توجهی به ارزش‌ها و سنت‌های بومی، بسته شدن فضای سیاسی به بهانه برقراری ثبات و پیشبرد رشد و کاهش سهم گروه‌های

اجتماعی در فرایند تصمیم‌گیری، اهم پیامدهای نامطلوب توسعه در کشورهای در حال توسعه و بعضاً کشورهای توسعه یافته بود. اینچنین بود که بحث‌های جدیدی درباره معانی و اهداف توسعه و روش‌های دستیابی به توسعه مطرح شد.

شکل ۱: هرم گردشگری پایدار
منبع: مهدوی

موقعیت ناحیه

تهران یکی از شهرستان‌های استان تهران شامل ۳ بخش، ۳ شهر و ۴ دهستان است که یکی از این بخش‌ها، بخش کن می‌باشد.

دهستان سولقان از بخش کن در شمال غرب شهرستان کن با جهت شمال شرق به جنوب شرق در موقعیت ریاضی ۵۱ درجه و ۹ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۱۹ دقیقه طول شرقی و ۳۵ درجه و ۴۹ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۲۵ دقیقه عرض شمالی واقع شده است (صفایی، ۱۳۸۰: ۱۶).

دهستان سولقان دارای ۱۳ آبادی است که ۸ آبادی دارای سکنه و ۵ آبادی خالی از سکنه می‌باشد. در حال حاضر، روستای سولقان مرکز این دهستان است.

ویژگی‌های گردشگری ناحیه

دره کن، سولقان از گذشته به عنوان یک مکان گردشگری مطرح بوده است. در گذشته، مردم تهران برای بهره‌جستن از آب و هوای مناسب ناحیه و زیارت مرقد امام زاده داود از راه فرحزاد به این مکان می‌آمدند و مدت زیادی را در آنجا به سر می‌بردند و عده‌ای نیز از طریق جاده خاکی کن _ سولقان به این بخش می‌آمدند و اوقاتی را در اینجا می‌گذراندند.

پس از آسفالت شدن جاده کن _ سولقان و دسترسی راحت و سریع به زیارتگاه امامزاده داود و استفاده از طبیعت زیبای دره، به تدریج بر تعداد زائران و گردشگران افزوده شد و کسب و کار روستائیان از رونق بیشتری برخوردار شد. در ادامه، جاذبه‌های گردشگری دره امامزاده داود به تفکیک مورد بحث قرار می‌گیرد.

جاذبه‌های طبیعی

جاذبه طبیعی شامل جاذبه‌هایی نظیر ناهمواری‌ها، آب، پوشش گیاهی، آب و هوا (اقلیم) و... می‌باشد. دره کن، دره ایست که از نظر این جاذبه، ویژگی‌های منحصر به فردی را داراست. آب و هوای خنک و فربخش این دره به خصوص در فصول گرم سال که متفاوت با بقیه نقاط تهران است، گردشگران بیشماری را که خسته از گرمای هوا هستند، به این ناحیه می‌کشاند تا زمانی چند آن‌جا بیاسایند. رودخانه کن و سایر آبره‌های دره مانند آب رندان، آب طالون، آب کیگاه، آب سنگان، آب کشار، آب هریاس، آبشارها، چشمه‌سارها و... نیز جاذبه‌هایی که گردشگران را به سوی خود جلب می‌کنند. در حال حاضر به عدم وجود دسترسی‌های مناسب به برخی از این آبراهه‌ها، مردم بیشتر از رودخانه‌های اصلی آن بهره می‌گیرند.

پوشش گیاهی ناحیه شامل باغات اراضی سرسبز و پوشش‌های گیاهی موجود به خصوص در اطراف رودخانه، مناظر زیبا و چشم‌اندازهای بدیعی را به خصوص در فصول گردشگرد پذیر خلق می‌کند.

جاذبه‌های مذهبی

از لحاظ جاذبه‌های مذهبی، دره کن دارای زیارتگاه‌های متعددی می‌باشد و گردشگران با انگیزه گردشگری مذهبی را به سوی خود جلب کرده است. این زیارتگاه‌ها شامل امامزاده داود، امامزاده عقیل، امامزاده علاءالدین و امامزاده قاسم می‌باشد. زیارتگاه امامزاده داود مهم‌ترین و معروف‌ترین زیارتگاه این دره است که بیش از نیمی از گردشگران دره کن را به سوی خود می‌کشاند.

در دره‌های مجاور امامزاده داود و در سمت مغرب و جنوب غربی آن، یعنی در آبادی‌های رندان و سنگان بقه‌های امامزاده عمادالدین پدر امامزاده داود و امامزاده علاءالدین و امامزاده قاسم و امامزاده عقیل برادران امامزاده داود وجود دارد که البته بیشتر زیارتگاه مردم دهات مجاور است و زوار شهری به ندرت از آن اطلاع دارند (معمدی، ۱۳۸۱، ص ۴۳۳).

یکی از مشهورترین امامزاده‌های شهر تهران امامزاده داود است که در روزهای هفته خصوصاً روزهای تعطیل پذیرای زوار بیشماری است. این امامزاده در کوهستان‌های شمال غربی تهران و جنوب غرب توچال البرز واقع شده و شخص مدفون در آن، شرف الدین داود بن عمادالدین یحیی (ع)، یکی از نوادگان امام حسن مجتبی (ع) می‌باشد. آنچه از روایات بر می‌آید اینست که شرف الدین داود بن عمادالدین یحیی (ع) در حدود ۴۵۰ تا ۴۸۰ هجری قمری برای پیوستن به سادات علوی و گریز از مزدوران عباسی فرار و در پی گریز گرفتار کارگزاران سلسله عباسی می‌شود و به شهادت می‌رسد. بنابر روایتی دیگر دوره زندگی ایشان ۴۲۰ تا ۴۸۰ هجری قمری بوده است. این مکان بیش از آنکه از دیدگاه تاریخی مورد توجه قرار گیرد، جنبه زیارتی و تقدس آن برای مردم از اهمیت بیشتری برخوردار است. واقع شدن امامزاده داود در مناطق کوهستانی تهران بر اهمیت توریستی این منطقه افزوده است (زنده دل، ۱۳۷۶، صص ۱۱۳ و ۱۱۴).

جاذبه ورزشی - تفریحی

این جاذبه را در دره کن می‌توان به دو بخش تقسیم کرد. جاذبه‌های ورزشی و تفریحی که آبی است و شامل آب تنی، شنا و آب بازی می‌شود و جاذبه‌های خشکی که می‌تواند شامل کوهنوردی حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای، کوهپیمایی، پیاده‌روی، دوچرخه سواری، سوارکاری و... شود.

پیاده‌روی و کوهپیمایی و دوچرخه سواری از فعالیت‌های پرطرفدار در مناطق این دره است. در حال حاضر، افرادی به صورت حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای در این ناحیه اقدام به کوهنوردی می‌کنند.

جاذبه‌های اجتماعی

ویژگی‌های اجتماعی یک جامعه نظیر فرهنگ و آداب و رسوم، زبان و گویش‌های محلی، مراسم عروسی، عزاداری‌ها، ویژگی‌های معماری مسکن و بافت آن‌ها و... می‌تواند هر کدام جاذبه‌هایی برای جذبگردشگر و تحقیقات گسترده باشد. در ناحیه کن، روستاها در اکثر موارد بافت روستایی خود را حفظ کرده‌اند. از نظر استقرار و موقعیت مکانی تمام روستاها از وضعیت توپوگرافی محل تبعیت کرده و در طول آبراهه‌ها و درون دره‌ها قرار گرفته‌اند و بعضاً به لحاظ کوهستانی بودن ناحیه، توسعه بافت روستا به صورت پلکانی بر روی دامنه‌ها شکل گرفته است.

جاذبه‌های درمانی

از جاذبه‌های درمانی دره کن می‌توان به هوای سالم، پاک، آرامش و سکوت، چشم‌اندازهای زیبای بصری و... اشاره کرد که تأثیر مهمی در آرامش فکری و روحی افراد دلزده از محیط شهری و شلوغی‌های شهر دارد که می‌تواند آن‌ها را برای مدتی از نظر فکری و روحی و... آماده سازد. این جاذبه به طور مستقیم و ناآگاهانه در بیشتر موارد در جذب گردشگران بسیار مؤثر است.

امکانات و خدمات گردشگری در ناحیه

- امکانات و خدمات حمل و نقل: یکی از عوامل زیر بنایی جهانگردی و گردشگری وجود شبکه‌های حمل و نقل و راه‌های ارتباطی می‌باشد که متأسفانه در کشور ما آنطور که انتظار می‌رود، بدان توجه چندانی نشده است (ناجی، ۱۳۷۴: ۲۳).

در ناحیه مورد نظر، به طور کلی خدمات حمل و نقل و راه‌های ارتباطی در حد استاندارد نمی‌باشد. راه‌های دسترسی بخصوص راه‌های دسترسی به حواشی رودخانه‌ها و مناظر طبیعی و همچنین راه‌های دسترسی به روستاها نامناسب است. تنها راه دسترسی به امامزاده داود، رندان و سنگان پائین آسفالتی است. کمبود پارکینگ تعمیرگاه در ناحیه محسوس است. راه آسفالتی‌ای که به امامزاده ختم می‌شود، جوابگوی تعداد وسائط نقلیه نیست و خطر ریزش کوه و سقوط به دره نیز وجود دارد.

- امکانات اقامتگاهی، پذیرائی، تفریحی و رفاهی: یکی از ابزارهای اساسی صنعت جهانگردی تاسیسات و امکانات سیاحتی و اقامتی است. روستاهای دهستان سولقان فاقد هرگونه امکانات اقامتی برای گردشگران هستند و اکثر گردشگران در شهرک داودیه اقامت می‌کنند که عمدتاً دارای مسافرخانه است. صاحبان این مسافرخانه‌ها اکثراً اهل روستای کیگانه هستند و برخی واحدها نیز متعلق به اهالی شهرک داودیه می‌باشند.

بررسی اثرات گردشگری بر روستاهای ناحیه

اثراتی که گردشگری پایدار بر روی توسعه روستایی دارد در ناحیه مورد مطالعه بصورت پرسشنامه خانواده مورد بررسی واقع شد. از ۸ روستای دارای سکنه، روستاهای سنگان وسط، کشار علیا و کیگانه بلحاظ دارا بودن قابلیت‌هایی چون جمعیت و امکان گردآوری مطالب، نسبت به سایر روستاها مناسب تشخیص داده شد بررسی و پرسشنامه تکمیل گردید.

پرسشنامه مورد نظر با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل واقع گردید. سپس بر اساس جداول توزیع فراوانی، مهمترین نتایج آن استخراج گردید. این نتایج در قالب چهار جدول آمده است:

۱- اثرات اقتصادی گردشگری (جدول ۱)

۲- اثرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری (جدول ۲)

۳- اثرات زیست‌محیطی گردشگری (جدول ۳)

۴- اثرات کالبدی "ساختمانها و معابر" (جدول ۴)

۵- با توجه به اینکه متغیرهای مورد نظر کیفی بوده و داده‌های جمع آوری شده از مقیاس رتبه‌ای برخوردار بوده اند، از آزمون ناپارامتری کای اسکوئر برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است. پس از محاسبه این آزمون از طریق نرم افزار SPSS چنانچه سطح معنی داری کوچکتر از ۰.۰۵٪ باشد می‌توان

۶- قضاوت کرد که به احتمال ۹۵٪ بین دو متغیر رابطه وجود دارد. در این صورت فرض صفر که بر عدم رابطه تاکید می‌کند، رد می‌شود. اما اگر سطح معنی داری محاسبه شده کوچکتر از ۰.۱٪ باشد، در این صورت به احتمال ۹۹٪ بین دو متغیر رابطه وجود دارد (کلانتری، ۱۳۸۵، ص ۱۰۰)

با توجه به مبحث فوق الذکر در ادامه معنی داری ارتباط تک تک متغیرهای وابسته با متغیر مستقل مورد سنجش قرار گرفته و در نهایت با توجه به این متغیرها فرضیه مورد نظر مورد آزمون واقع شده است.

برای تحلیل یافته‌ها و آزمون فرضیه‌ها از نسبت‌های درصدی استفاده می‌شود. و بر اساس دستور العملی که بنظر رسیده و مورد تائید استاد راهنما واقع گردیده، این تحلیل می‌تواند بر اساس درصدها انجام پذیرد. بدین ترتیب چنانچه در جداول، نتایج بدست آمده حاصل جمع درصد عناوین خیلی زیاد + زیاد، بیش از ۵۰ درصد را نشان دهد، سؤال مورد نظر (در راستای فرضیه) تائید می‌گردد و چنانچه حاصل جمع عناوین کم + خیلی کم بیش از ۵۰ درصد باشد ف سؤال مورد نظر مورد تائید نبوده و رد می‌شود (در راستای فرضیه)

بنابراین

زیاد + خیلی زیاد ← مساوی و یا بزرگتر از ۵۰٪ درصد باشد ← فرضیه قابل قبول است.

کم + خیلی کم ← مساوی و یا بزرگتر از ۵۰٪ درصد باشد ← فرضیه قابل قبول نیست.

اثرات اقتصادی : گردشگری در هر ناحیه اثرات اقتصادی اعم از مثبت و منفی بر جای می‌گذارد. برای بررسی این اثرات در ناحیه مورد نظر، شاخص‌هایی نظیر اشتغال زائی، درآمد و قیمت کالاها مورد بررسی قرار گرفته اند. بر اساس نظر ساکنان روستائی، گردشگری از لحاظ اقتصادی تاثیرات مثبت کمتری در مقایسه با تاثیرات منفی آن داشته

است. گردشگری به گسترش فعالیت‌های خدماتی در ناحیه به صورت محدود به خصوص در روستاهای نزدیک به امامزاده داود منجر شده است. نظیر روستای کیگانه که به لحاظ هم جوار و نزدیکی به امامزاده داود برخی از اهالی آن صاحب زائر سراها و مغازه‌های شهرک داودیه هستند. ۶۹/۹ درصد اعتقاد بر تاثیر کم گردشگری بر روی اشتغال در روستاهای خود بوده اند. ۱۳/۶ درصد اعتقاد بر تاثیر مثبت گردشگری بر اقتصاد دارند. بنابراین همانگونه که از ارقام این جدول مشخص می‌شود گردشگری از نظر اقتصادی تاثیرات مثبتی به همراه نداشته است.

اثرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری

از مهم‌ترین فاکتورها در بررسی وضعیت اجتماعی ناحیه مورد بررسی می‌توان به عواملی چون: نوع پوشش، تغییر نوع لباس، تغییر الگوی مصرف غذا، تغییر و تحول در وسائل منزل، افزایش وضعیت آموزش، وضعیت مهاجرت از روستا، بازگشت مهاجرین به روستا، تعامل روستائیان با گردشگران، رضایت روستائیان از گردشگران، میزان رسیدگی به گردشگران در روستا، میزان درگیری روستائیان با گردشگران، گسترش ناهنجاری به واسطه ورود گردشگران به روستا، میتوان اشاره کرد. از اثرات منفی اجتماعی نیز می‌توان به گسترش ناهنجاری‌های بیشتر در بین جوانان روستا به خصوص در فصول گردشگری ناحیه اشاره کرد. همچنین گردشگری تاثیری بر وضعیت آموزشی و گسترش مراکز آموزشی نداشته است. تاثیرات مثبت اجتماعی گردشگری در ناحیه زیاد بوده و به بهبود وضعیت اجتماعی کمک کرده است.

جدول ۳: تاثیر گردشگری بر اقتصاد

ردیف	تاثیرات اقتصادی گردشگری	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	نقش گردشگری تا چه اندازه بر میزان اشتغال روستائیان موثر است ؟	۵/۴	۸/۲	۱۶/۵	۴۲/۷	۲۷/۲
۲	نقش گردشگری در بهبود درآمد روستائیان چطور بوده است ؟	۳/۱	۵/۶	۳۹/۷	۳۲/۶	۱۹
۳	نقش گردشگری در افزایش قیمت زمین و مسکن در روستا چگونه است ؟	۲۸/۸	۴۳/۲	۱۸/۴	۷/۴	۲/۲
۴	نقش گردشگری در ایجاد تنوع محصولات کشاورزی چگونه است ؟	۸/۱	۹/۲	۲۱/۹	۳۶/۱	۲۴/۷
۵	نقش گردشگری در بهبود وضعیت کمی و کیفی صنایع دستی چگونه است ؟	۳/۱	۱۲/۲	۱۰/۴	۲۹/۵	۴۴/۸

منبع: یافته‌های پژوهش

Test Statistics

	VAR00006	VAR00007	VAR00008	VAR00009	VAR00010
Chi-Square ^a	83.391	95.620	99.098	47.685	95.837
df	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	.000	.000	.000	.000	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 36.8.

جدول ۴: تأثیرات اجتماعی در گردشگری - استخراج از پرسشنامه

ردیف	تأثیرات اجتماعی گردشگری	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	تأثیر گردشگری بر نوع تغییر لباس روستا	۱۵/۴	۳۹/۲	۳۲/۶	۸/۲	۴/۶
۲	تأثیر گردشگری بر تغییر الگوی مصرف غذایی در روستا	۲۴/۱	۴۰/۱	۱۹/۶	۹/۹	۶/۳
۳	تأثیر گردشگری بر بهبود وضعیت وسایل زندگی در روستا	۳۷/۳	۳۹/۴	۱۲/۲	۸/۹	۲/۲
۴	تأثیر گردشگری بر بهبود وضعیت آموزش در روستا	۵/۲	۹/۶	۴۲/۸	۳۸/۴	۴
۵	تأثیر گردشگری در کاهش مهاجرت روستائیان	۷/۲	۱۲/۸	۱۱/۵	۳۸/۷	۲۹/۸
۶	تأثیر گردشگری در بازگشت مهاجرین به روستا	۳/۶	۲۷/۳	۱۱/۴	۳۹/۳	۱۸/۴
۷	تأثیر گردشگری بر نحوه تعامل روستا با نواحی مجاور و پیرامونی	۳۲/۲	۴۷/۵	۱۲/۴	۶/۶	۱/۳
۸	تأثیر گردشگری در میزان رضایت مردم از گردشگران	۲۰/۲	۴۹/۴	۱۳/۸	۱۴/۳	۲/۳
۹	تأثیر گردشگری در میزان ارائه خدمات بهتر به گردشگران در روستا	۸/۸	۱۳/۲	۱۸/۴	۳۲/۷	۲۶/۹
۱۰	تأثیر گردشگری بر رفتار مردم و درگیری روستائیان با گردشگران	۱/۲	۲/۵	۱۳/۵	۳۳/۹	۴۸/۹
۱۱	تأثیر گردشگری بر گسترش ناهنجاری در روستا بخصوص جوانان روستا	۱۲/۴	۵۳/۱	۲۰/۲	۱۳/۱	۱/۲
۱۲	تأثیر گردشگری در میزان امنیت روستا	۱۳/۲	۵۱/۴	۲۷/۱	۴/۶	۳/۷

منبع: یافته‌های پژوهش

Test Statistics

	VAR00011	VAR00012	VAR00013	VAR00014	VAR00015	VAR00016	VAR00017	VAR00018	VAR00019
Chi-Square ^a	87.793	67.141	111.761	122.522	64.424	69.533	139.424	116.054	32.630
df	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 36.8.

اثرات زیست محیطی گردشگری:

فاکتورهائی نظیر تلاش روستائیان بمنظور حفاظت از محیط زیست برای جلب رضایت گردشگران، میزان تأثیر گزاری گردشگران در تخریب محیط زیست روستا، میزان تأثیر گزاری گردشگران در لطمه زدن به زندگی جانوری و گیاهی، میزان اهمیت بخشیدن روستائیان به زیبایی روستا بمنظور جلب رضایت و توجه گردشگران، میزان توجه روستائیان به تمیزی روستا از جمله مواردی است که مورد پرسش و مطالعه قرار گرفته است (جدول ۳).

جدول ۵: اثرات زیست محیطی گردشگری

ردیف	اثرات زیست محیطی گردشگری	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	آیا روستائیان برای جلب رضایت و جذب گردشگران در حفظ بیشتر محیط زیست کوشا هستند؟	۲۲/۸	۴۷/۸	۲۰/۲	۷/۸	۱/۴
۲	گردشگران تا چه میزان موجب تخریب و لطمه به محیط زیست روستا شده‌اند؟	۲۸/۲	۴۹/۷	۱۶/۲	۴/۴	۱/۵
۳	گردشگران تا چه حد موجب از بین رفتن گونه‌های گیاهی و جانوری ناحیه شده‌اند؟	۱۸/۷	۳۸/۹	۲۷/۹	۱۱/۴	۳/۱
۴	گردشگری تا چه حد باعث شده تا روستائیان به زیباسازی محیط روستا اهمیت بدهند؟	۱۲/۶	۵۰/۱	۱۷/۸	۱۴/۴	۵/۱
۵	روستائیان تا چه میزان به تمیزی محیط روستای اهمیت می‌دهند؟	۲۱/۳	۳۸/۴	۲۳/۳	۱۴/۹	۱/۲

منبع: یافته‌های پژوهش

Test Statistics

	VAR00001	VAR00002	VAR00003	VAR00004	VAR00005
Chi-Square ^a	117.141	140.946	71.924	115.565	64.804
df	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	.000	.000	.000	.000	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 36.8.

گردشگری به آگاهی بیشتر روستائیان نسبت به ارزش محیط زیست انجامیده و موجب شده است که روستائیان به حفظ محیط زیست اهمیت بیشتری دهند و از رها سازی زباله در معابر تا حدودی خودداری کنند. تعداد زیادی از افراد تاثیر گردشگری بر بهبود وضعیت محیط زیست را کم دانسته اند و معتقدند گردشگری به صورت کم و محدود به دفع بهداشتی زباله‌ها و فاضلاب‌های خانگی منجر شده است.

اثرات کالبدی (ساختمان‌ها و معابر) گردشگری:

در بررسی بعمل آمده در این خصوص، مواردی همچون تاثیر گردشگری بر تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی به امور خدماتی، گردشگری در ناحیه تا چه اندازه سبب بهبود وضعیت راهها و معابر روستا شده است، تاثیر گردشگری بر مقاوم سازی مسکن روستائیان چقدر بوده است؟ گردشگری تا چه اندازه به گسترش خدمات زیر بنایی همچون آب، برق، مخابرات و حمل و نقل موثر واقع گردیده است (جدول ۴).

جدول ۶: اثرات کالبدی (ساختمان‌ها و معابر) گردشگری

ردیف	اثرات کالبدی گردشگری (ساختمان‌ها و معابر)	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	گردشگری تا چه حد باعث تغییر کاربری اراضی کشاورزی به خدماتی شده است؟	۶/۴	۸/۹	۱۴/۲	۲۹/۹	۴۰/۶
۲	گردشگری تا چه حد باعث بهتر شدن وضعیت معابر و راه‌های روستا شده است؟	۲۲/۲	۲۸/۷	۲۴/۷	۱۳/۳	۱۱/۱
۳	آیا نوع مصالح مسکن در روستا مقاوم‌تر شده است؟	۳۵/۷	۴۴/۴	۱۲/۲	۶/۶	۱/۱
۴	گردشگری تا چه حد موجب گسترش خدمات زیربنایی (آب، برق، مخابرات، حمل و نقل و...) شده است؟	۲۸/۸	۳۶/۸	۲۱/۹	۷/۱	۵/۴

منبع: یافته‌های پژوهش

Test Statistics

	VAR00020	VAR00021	VAR00022	VAR00023
Chi-Square ^a	77.685	22.033	134.261	68.772
df	4	4	4	4
Asymp. Sig.	.000	.000	.000	.000

a. 0 cells (.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 36.8.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

بررسی‌های صورت گرفته در سه روستای ناحیه مورد مطالعه از طریق مطالعات میدانی و ارائه پرسشنامه در بین روستائیان که بطور تصادفی انتخاب شده بودند نشان می‌دهد که این ناحیه از قابلیت‌های گردشگری بالایی برخوردار است و گردشگران زیادی بویژه در نیمه اول سال از آن دیدن می‌کنند. گردشگری در ناحیه مورد نظر در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و کالبدی اثراتی را موجب شده است که برخی جنبه منفی داشته اند. بر اساس این ارزیابی، اگر چه گردشگری در زمینه اقتصادی تا حدودی سبب اشتغال‌زایی و افزایش در آمد شده اما اثرات منفی آن از جمله افزایش بهای کالاها و زمین و مسکن، سوداگری زمین و افزایش ساخت و ساز بیشتر بوده است و

از این رو، گردشگری از نظر اقتصادی موفق نبوده است. اثرات مثبت گردشگری در زمینه‌های اجتماعی زیاد بوده و به دلایلی از جمله افزایش تعلق خاطر روستاییان به روستای خود، آشنایی و افزایش تعامل روستاییان با گردشگران و انتقال اندیشه‌ها به نواحی روستایی، و بهبود وضعیت بهداشت فردی و عمومی موجب کاهش مهاجرت در نواحی روستایی شده است. بنابراین گردشگری در زمینه اجتماعی موفق بوده است. از لحاظ زیست محیطی و کالبدی نیز اگر چه گردشگری موجب آگاهی روستاییان به حفظ محیط شده اما با اثرات منفی زیادی از قبیل آلودگی محیطی توسط گردشگران، تغییر کاربری اراضی و دست اندازی به باغات و مزارع توأم بوده است.

همانطور که در بررسی‌ها مشخص گردید، گردشگران بیشتر برای زیارت به امامزاده داود وارد ناحیه می‌شوند و کمتر وارد روستاهای ناحیه می‌گردند. بویژه آنکه راه آسفالت‌های که گردشگران را به بارگاه امامزاده داود می‌رساند کمتر از بین نقاط روستایی ناحیه می‌گذرد و راههای دسترسی به روستاها نیز نامناسب است. و جز یکی دو روستا که راه مناسب دارند، سایر روستاها از راههای دسترسی مناسبی برخوردار نیستند.

بنابراین علیرغم محیط‌های زیبای روستایی دره و آب و هوای لطیف و فرحبخش و جاذبه‌های دیگر، به دلیل عدم توجه مسئولان و روستاییان به گردشگری روستایی و عدم ایجاد امکانات و زیر ساخت‌هایی نظیر راه، آب، برق امکانات اقامتگاهی و پذیرایی و پارکینگ، گردشگران کمتر از روستاهای ناحیه دیدن می‌کنند و اکثراً اوقات خود را در امامزاده داود می‌گذرانند.

بنابراین انجام اقدامات لازم و فراهم کردن امکانات و خدمات گردشگری در روستاهای ناحیه می‌تواند موجب اثرات مطلوب اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در روستاهای ناحیه شده و زمینه ساز توسعه روستاهای آن شود و با توجه به حجم گردشگری ناحیه ف می‌توان با برنامه ریزی صحیح و اصولی به پیشبرد اقتصادی - اجتماعی روستاها کمک کرد.

از جمله مهم ترین پیشنهادهایی که می‌تواند وضعیت گردشگری در ناحیه را ارتقاء دهد، می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

➤ اقدامات زیربنایی و اقتصادی:

- مشارکت و سرمایه‌گذاری دولت در زمینه توسعه فعالیت‌های گردشگری در ناحیه
- تشویق بخش خصوصی نسبت به سرمایه‌گذاری در این صنعت
- خدمات رسانی بیشتر و بهتر دولت در زمینه امور زیربنایی نظیر راه‌های ارتباطی، آب، برق، تأسیسات ورزشی و بهداشتی و...

- تسهیل دسترسی به روستاهای ناحیه و بهسازی و بالا بردن کیفیت راه‌های روستایی
- تعریض راه و ایمن کردن راه آسفالت‌ها که به امامزاده داود ختم می‌شود
- ساماندهی حمل و نقل و سرویس‌های رفت و آمد به ناحیه
- توسعه و احداث خدمات مورد نیاز بین راهی همچون جایگاه سوخت تعمیرگاه ماشین تابلوهای راهنمای مراکز توریستی و...

- ایجاد مراکز اقامتگاهی و خدماتی - رفاهی مناسب و با استاندارد بالا ادر ناحیه برای گردشگران

- بالا بردن سطح کیفیت تسهیلات فیزیکی و خدماتی مسافرخانه‌های و رستوران و سایر مراکز اقامتی موجود در ناحیه

- بالا بردن سطح بهداشت در مراکز اقامتگاهی و پذیرایی

- ایجاد پناهگاه‌هایی برای مسیرهای کوهنوردی

- تأمین اقامتگاه و خدمات پذیرایی در برخی از مسیرهای کوهنوردی

- کنترل قیمت‌ها و جلوگیری از چندگانگی آن در ناحیه

➤ اقدامات اجتماعی و فرهنگی:

- برقراری نظم و انضباط عمومی در مراکز تفریحی و توریستی ناحیه به ویژه در ایام تعطیل که گردشگران بیشتری وارد ناحیه می‌شوند

- رواج فرهنگ گردشگری در ناحیه و معرفی گردشگری به عنوان یک صنعت و برشمردن اثرات آن برای افراد محلی

- آگاه ساختن گردشگران نسبت به گردشگری روستایی

- تشویق مردم محلی نسبت به یک اقدام خودجوش در زمینه تبلیغ گردشگری روستای ناحیه و ایجاد شرایط آن

- تبلیغ از طریق بروشور، عکس و کارت پستال از جاذبه‌های روستایی ناحیه و توزیع در بین گردشگرانی که به امامزاده داود می‌آیند

➤ اقدامات زیست محیطی و کالبدی

- جلوگیری از تخریب محیط زیست توسط گردشگران، روستائیان و افراد محلی

- حفظ منابع موجود توریستی طبیعی و انسانی در برابر هر نوع برخورد مخرب و غیر مسئولانه

- نصب تابلوهای هشدار دهنده در زمینه حفظ محیط زیست

- توجه بیشتر مسئولین محلی و گردشگری ناحیه نسبت به بهداشت محیط

- اتخاذ سیاست‌ها و تدابیری جهت جلوگیری از تغییر کاربری اراضی در ناحیه

منابع

بقایی، مسیب و نوروزی، امید (۱۳۸۴). توریسم روستایی منبع درآمدی برای روستائیان، مجله دهیاری، ش ۱۶. بهرامی، عبدالعلی (۱۳۸۳). فرایند برنامه ریزی توسعه روستایی، مجموعه مقالات کنگره توسعه روستایی، چالش‌ها و چشم اندازها، موسسه توسعه روستایی ایران.

جوان، جعفر و سقایی، مهدی (۱۳۸۳). نقش گردشگری روستایی در توسعه ناحیه‌ای با تاکید بر مدیریت روستایی، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، ش ۲.

حسین زاده دلیر، کریم و حیدری، رحیم (۱۳۸۲)، توریسم در ایران، چالش‌ها و امیدها، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۱.

رضوانی، علی اصغر (۱۳۷۷)، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات دانشگاه پیام نور.

رضوانی، محمد رضا (۱۳۸۳)، مقدمه‌ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، تهران؛ قومس
رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۷)، توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار؛ انتشارات دانشگاه تهران.
صفایی، پیمان (۱۳۸۰)، طرح‌های روستای کیگه شهرستان تهران، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان تهران.
قربانی، معصومه (۱۳۸۰)، برنامه ریزی گذران اوقات فراغت با تاکید بر حساسیت‌های زیست محیطی ارتفاعات شمال
تهران، مطالعه موردی: دره کن، کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
قهرمانی، نسرين (۱۳۸۶)، نقش گردشگری در توسعه روستایی، مطالعه موردی: دره کن و سولقان شهرستان تهران.
محمدی، مهدی (۱۳۸۳)، بررسی توانایی‌های زنان عشایری با تاکید بر نقش آنان در اقتصاد تولیدی عشایر.
معمدی، محسن (۱۳۸۱) جغرافیای تاریخی تهران، تهران؛ مرکز نشر دانشگاهی.
مهدوی حاجیلویی، مسعود (۱۳۷۸)، مقدمه‌ای بر جغرافیای روستایی ایران، انتشارات سمت.
مهدوی حاجیلویی، مسعود و طاهرخانی، مهدی (۱۳۸۳)، کاربرد آمار در جغرافیا، نشر قومس.
مهدوی، داود (۱۳۸۱)، نقش توریسم در توسعه نواحی روستایی پیرامون شهرها و ارائه استراتژیک، دانشگاه تربیت
مدرس.

نصیری زاده، حمیدرضا و توتونچی، جلیل (۱۳۸۲)، جهانگردی و اشتغال، سمینار بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های
توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، سازمان ایرانگردی و جهانگردی.

Campbell.L m.1999, Ecotourism in Rural developing communities. Canada: university of
Western on train.

England Research 2005 , Rural and farm Tourism , 28 july.

Holland. j. Burian. M. and D. ixey. L’’ 2003 , Tourism in poor rural areas , Diverersifying the
product and expanding the benefist in rural.

Slee. Bill ; 1997 , The Economic impact of alternative types of rural tourism, Journal of
agricultural economics , Vol 10 , No 6.

Szabo, Bernadett, 2005, Rural tourism as alternative income source for Rural areas along the
hortobagy , center For International Reserch, World Development , Vo120 , NO 11.